

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

Podsumowanie

Warsztatu refleksyjnego

LGD - Zielony Pierścień Tarnowa

Warsztat refleksyjny odbył się w dn. **18 lutego 2022 roku** w Tarnowie, w biurze LGD Zielony Pierścień Tarnowa (ul. Dąbrowskiego 21, 33-100 Tarnów) w godzinach 9.00-14.00.

Prowadzony był zgodnie z *Wytyczną Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi* (Wytyczna 5/3/2017 z 18 sierpnia 2017 r.).

W warsztacie udział wzięli: pracownicy Biura Stowarzyszenia- Zielony Pierścień Tarnowa (ZPT), członkowie organów decyzyjnych ZPT, Rady LGD ZPT, członkowie Stowarzyszenia Zielony Pierścień Tarnowa oraz mieszkańcy– wg załączonej listy obecności.

Podczas *Warsztatu Refleksyjnego* uczestnicy podsumowali dotychczasowe wdrażanie lokalnej strategii rozwoju kierowanego przez społeczność lokalną na lata 2014-2020 i działania ZPT - zgodnie z zapisami umowy ramowej, która nakłada obowiązek monitoringu i ewaluacji realizacji LSR.

Po przywitaniu zebranych i wprowadzeniu w temat przez Prezesa Zarządu Pana Adama Flagę, prowadząca spotkanie kierownik biura - Joanną Dzieńską przedstawiła prezentację podsumowującą dotychczasową realizację LSR i działania ZPT wraz z komentarzem na temat zmian w sytuacji społeczno- gospodarczej obszaru ZPT.

Materiały zostały przygotowane na podstawie danych przekazanych przez Biuro ZPT oraz Zespołu Ewaluacyjnego, w tym: zestawień i materiałów z procesu realizacji LSR (monitoring oraz ewaluacja) w zakresach:

- Wdrażanie LSR, realizacja finansowa LSR i rzeczowa, osiągnięte wartości wskaźników,
- Funkcjonowanie LGD i biura, w tym działania informacyjno- promocyjne, doradcze, partnerstwo i organy LGD
- Sytuacja społeczno- gospodarcza obszaru.

Przedstawiono również zakresy monitoringu i ewaluacji ujęte w LSR.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Ponieważ na rok 2021 przypadał obowiązek dokonania ewaluacji dotyczącej realizacji LSR od początku jej wdrażania uczestnicy spotkania mieli możliwość zapoznania się z wszelkimi informacjami w tym zakresie. Szczegółnej analizie poddano etap wdrażania LSR dotyczący okresu 2020-2021. Na podstawie danych przygotowanych przez biuro LGD ZPT prześledzono:

1. - historię zmian w LSR,
2. przeprowadzone nabory
3. realizację Planu komunikacji
4. udzielone doradztwo potencjalnym wnioskodawcą oraz beneficjentom przyznanej pomocy,
5. przeprowadzone szkolenia,
6. działania prowadzone poza realizacją LSR,
7. postęp realizacji rzeczowej oraz finansowej LSR – na podstawie sprawozdania z realizacji LSR za okres do końca roku 2021.

Uczestnicy zastanawiali się czy poziom realizacji poszczególnych przedsięwzięć oraz ich wskaźników produktu są na poziomie satysfakcjonującym i z czego wynika niesatysfakcjonujący poziom realizacji w przypadku kilku przedsięwzięć. Zaproponowano możliwe warianty zaradcze oraz ich wpływ na realizację LSR. Podkreślono, iż znacznym utrudnieniem w realizacji LSR była i jest trwająca na świecie i w tym także na obszarze Polski pandemia. Sytuacja ta odbiła się negatywnie nie tylko na pracy biura i ograniczeniami w bezpośrednim kontakcie z mieszkańcami obszaru LGD ale też w sposób szczególny negatywnie wpłynęła na realizowane projekty w zakresie przedsiębiorczości – podejmowania działalności gospodarczej oraz jej rozwoju. Również przedstawiciele ngo -sów oraz sektora publicznego, którzy realizowali bądź są w trakcie realizacji operacji inwestycyjnych oraz z zakresu wzmocnienia kapitału społecznego – podkreślili, iż ograniczenia spowodowane trwającą pandemią opóźniły uzyskiwanie niezbędnych dokumentów urzędowych oraz wykonanie rzeczowe - w przypadku operacji inwestycyjnych a także uniemożliwiły przeprowadzenie spotkań/warsztatów/szkoleń/wyjazdów – w przypadku operacji „miękkich” i doprowadziły do decyzji o rezygnacji z realizacji tych projektów. W przypadku tych przedsięwzięć (2.2.1, 2.2.2 oraz 4.1.1) powtórzono w pierwszym półroczu 2021 nabory, w wyniku których nie wpłynęły żadne wnioski dlatego wystąpiono do UM o przesunięciu środków na przedsiębiorczość.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż największe zapotrzebowanie i zainteresowania cały czas notuje się w zakresie premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz w zakresie rozwoju istniejącej działalności gospodarczej. Przy czym, biorąc pod uwagę tempo realizacji projektów – najszybciej realizowane są projekty osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą. Odnosząc się do zaleceń wytycznych Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie przebiegu warsztatu refleksyjnego dyskusja moderowana przebiegała na podstawie poniższych zagadnień:

1. *Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?*

Większość wskaźników produktu realizowana jest na poziomie zadowalającym. Biorąc pod uwagę poziom zawartych umów o przyznaniu pomocy na dzień 31.12.2021 roku w ramach poszczególnych przedsięwzięć waha się on od 77 do 100%. Wyjątkiem są przedsięwzięcia:

- Rozwijanie działalności gospodarczej - Dotacje inwestycyjne dla działających przedsiębiorstw związane z utworzeniem nowych miejsc pracy,
- Utworzenie klastra produktów lokalnych wraz z działaniami promującymi 2.1.1 (PW)
- Modernizacja i zakup wyposażenia obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym domów ludowych, GOKów i bibliotek.

Natomiast poziom rozliczonych projektów waha się od 33 % do 100 % w zależności od przedsięwzięcia. Najmniejszy poziom rozliczonych operacji dotyczy przedsięwzięcia w zakresie budowy ścieżek i wytyczania szlaków (...) i wynosi 33%.

W związku ze zmianami wprowadzonymi w LSR oraz problemem z przygotowaniem projektu współpracy nadal pozostają niezrealizowane wskaźniki dotyczące Przedsięwzięcia Utworzenie klastra produktów lokalnych wraz z działaniami promującymi 2.1.1.

Nie został także złożony żaden wniosek w ramach pozostałych planowanych projektów współpracy.

W pierwszym półroczu 2021 zostały ogłoszone nabory wykorzystujące całość wolnych środków w ramach LSR, w tym nabór na premie na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz nabór na dotacje na budowę lub modernizację infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz dotację na budowę i wytyczenie ścieżek (...). Przeważająca większość umów dotyczących powyższych naborów została zawarta do końca 2021 roku i w tej chwili są one realizowane. Niestety dwa wnioski zostały wycofane i z tego powodu zostały ogłoszone ponownie nabory na zwolnione

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

środki w Przedsięwzięciach: Budowa ścieżek i wytyczenie szlaków rowerowych, nordic-walking i szlaków konnych oraz Budowa miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu, zagospodarowanie i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej kąpielisk oraz miejsc rekreacji wodnej.

Dodatkowo w związku ze skorzystaniem z możliwości ubiegania się o dodatkowe środki na realizację LSR oraz z przewalutowania budżetu LSR po bieżącym kursie EUR, LGD pozyskało środki na wsparcie osób, które planują rozpocząć działalność gospodarczą, dla firm, które istnieją na rynku oraz dla podmiotów działających w sferze kultury na modernizację i zakup wyposażenia. Nabory w tych zakresach zostały ogłoszone początkiem roku 2022.

Dużym udogodnieniem dla firm, które są w trakcie realizacji operacji było aneksowanie umów z UMWM w zakresie liczby miejsc pracy, które należało utworzyć w ramach realizacji operacji a także w zakresie poziomu zatrudnienia, który należało utrzymać przez okres 3 lat od dnia wypłaty pomocy. Na mocy zmienionego Rozporządzenia większość naszych Beneficjentów podpisało stosowne aneksy co pozwoliło na sprawne rozliczenie projektów, które często było opóźnione z powodu trudności w pozyskaniu i zatrzymaniu pracowników.

Jeżeli nie to czy poziom realizacji może negatywnie wpłynąć na realizację celów LSR? - Zakłada się, iż podjęte przez Zarząd i Biuro LGD działania pozwolą wykorzystanie środków zaplanowanych w LSR na poziomie zbliżonym do 100%.

Jakie można wskazać przyczyny odstępstw od planu? - Przyczyny: zmieniające się warunki zewnętrzne na obszarze, trwająca pandemia. Na bieżąco reaguje się na potrzeby obszaru i dokonuje się zmian w LSR pozwalających na racjonalne wykorzystanie środków.

2. *Czy jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych jest zadowalająca, czy wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?*

Jakość wniosków jest wysoka o czym świadczy niski wskaźnik odrzucania wniosków na etapie oceny w LGD. Jednakże, istotnym problemem dla osób wypełniających wopp oraz pozostałe dokumenty jest planowanie kosztów i przychodów najpierw na dzień ich opracowania, następnie na dzień przygotowania uzupełnień do wopp a następnie ich realizacja w trakcie wdrażania operacji. Często, pewne zagadnienia wymagane w biznes planie są przez te osoby niezrozumiałe i/ lub błędnie interpretowane.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Rozwijający działalność gospodarczą zwykle korzystają z firm consultingowych i ich wnioski są wysokiej jakości, chociaż niekiedy pisane „pod kryteria”.

Wnioski instytucji JSFP są na wysokim poziomie i dają duże szanse na ich realizację aczkolwiek pojawiają się problemy z ustaleniem czy planowana operacja inwestycyjna powinna być objęta zgłoszeniem czy pozwoleniem budowlanym.

Organizacje pozarządowe mają dobre, warte realizacji pomysły, ale liczą w procesie pisania wniosków na doświadczenie i wsparcie merytoryczne urzędów gmin lub LGD.

Z powodu trwającej pandemii, spadła ilość przeprowadzanych konsultacji. Mogło to spowodować spadek jakości przygotowywanej przez wnioskodawców dokumentacji.

Jak powyżej wskazano, jakość wniosków jest na zadawalającym poziomie, jednak w obszarze przedsiębiorczości z uwagi na zbyt duży stopień sformalizowania dokumentacji oraz wymogów związanych z przygotowaniem biznes planu, w dalszym ciągu istnieje potrzeba dużej współpracy pracowników Biura z potencjalnymi beneficjentami w obszarze doradztwa i pomocy zrozumienia poszczególnych zapisów.

Zaplanowano przeprowadzenie spotkania/szkolenia on-line dla potencjalnych wnioskodawców - osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej w zakresie uzupełniania dokumentacji aplikacyjnej, przygotowania załączników oraz interpretacji kryteriów oceny. Pracownicy biura na bieżąco informują wnioskodawców oraz beneficjentów (poprzez wysyłanie newsletterów oraz zamieszczanie wpisów na stronie internetowej a także wysyłanie wiadomości e-mail) o zmianach w przepisach prawa oraz dokumentach wewnętrznych LGD, które dotyczą realizacji operacji.

3. *W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?*

W roku 2021 nie dokonywano zmian w zapisach kryteriów. Wprowadzone w roku poprzednim zmiany wydają się wystarczające.

W ocenie Zarządu opracowane kryteria były na tyle obiektywne, że pozwalały wybrać wnioski o oczekiwanym poziomie jakości. Jednak tutaj najważniejszą kwestią jest pomysł na rozpoczęcie lub rozwój planowanej przez wnioskodawców działalności.

Stosowanie doprecyzowanych w roku 2020 kryteriów pozwoliło wybierać wnioski bardziej doprecyzowane oraz nastawione na krótki (do 6 miesięcy) czas realizacji.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Należy zauważyć, iż Wnioskodawcy kwestionują stosowanie przez członków Rady sposobu przyznania punktów jedynie w ramach złożonych protestów na zasadzie "hurtowego" zakwestionowania wszystkich kryteriów, w których nie uzyskali punktów, nie opierając się na racjonalnych i merytorycznych powodach takiego postępowania. Wykorzystują możliwość złożenia protestu w sytuacji, w której ich wnioski nie znajdują się na liście operacji wybranych do dofinansowania i mieszczących się w limicie środków przeznaczonych na dany nabór licząc na zmianę decyzji Rady oraz biorąc pod uwagę ocenę UM. W 2021 roku do LGD wpłynęło łącznie pięć protestów Wnioskodawców w zakresie oceny i wyboru operacji, w ramach których zgłoszono uwagi do dokonanej przez członków Rady oceny i wyboru operacji. Zarówno na poziomie ponownej oceny przez Radę jak i UM, wszystkie protesty zostały oddalone.

4. Czy z perspektywy wybieranych projektów realizowane w ramach LSR przedsięwzięcia można nadal uznać za adekwatne względem kluczowych potrzeb społeczności z obszaru ZPT?

Wszystkie wybrane projekty przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i zapewniają realizację potrzeb społecznych wyrażanych przez osoby/ grupy osób przygotowujących dokumentację aplikacyjną. Wszystkie czynniki mające wpływ na realizację LSR wymienione w sprawozdaniu za rok 2020 pozostają nadal aktualne tj: „Wprowadzone w skali kraju rozwiązania prawnych takich jak Program 500+ oraz Konstytucja Biznesu z jednej strony zachęcają do tworzenia nowych firm a z drugiej do pozostawiania kobiet w bierności zawodowej. Dodatkowo, zmienia się rynek pracy: przedsiębiorcy mają problem z zatrudnieniem pracowników nawet tych sezonowych, co powoduje zmianę oczekiwań i potrzeb społeczności objętej LSR. Z sezonu na sezon rosną także koszty operacji inwestycyjnych co jest szczególnie uciążliwe dla projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz jst. Problemem staje się także pozyskanie wykonawcy, który zobowiąże się do realizacji prac w określonym terminie. Dlatego pojawia się zagrożenie niedotrzymania terminu, który był punktowany w kryteriach lokalnych.” Dodatkowo ogromnym problemem właściwie w każdym wymiarze realizacji LSR jest trwająca sytuacja pandemiczna, która sparaliżowała życie społeczno-gospodarcze świata w tym, oczywiście Polski i obszaru działania LGD ZPT. Kolejnymi negatywnymi czynnikami są: wprowadzony pod koniec roku 2021 Polski Ład, który spowodował bardzo duży chaos w przepisach dotyczących min. przedsiębiorców oraz kilkukrotne podwyżki cen energii, gazu i paliw.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Jakie zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej nastąpiły i mogą mieć wpływ na dezaktualizację LSR? - Polski Ład – brak stabilnych przepisów prawnych pozwalających na prowadzenie działalności gospodarczej; nagłe i bardzo duże wzrosty cen energii, gazu, paliw, które będą powodować zubożenie przedsiębiorców oraz konieczność zamykania działalności gospodarczej.

Czy widać zróżnicowania potrzeb między poszczególnymi gminami? Jak i jak można na nie zareagować? - Zróżnicowanie wynika zarówno z kwestii położenia Gminy, jak również stopnia zamożności poszczególnych Gmin. Niwelować te różnice można poprzez zwiększenie ilości i zakresu prowadzonego doradztwa.

5. *W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru ZPT?*

6. *Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?*

System wskaźników nie wymagał wprowadzenia zmian.

Czy zbierane dane są wiarygodne, a źródła trafne? - Realizacja wskaźników analizowana jest na bieżąco na podstawie wewnętrznych zestawień prowadzonych przez LGD oraz danych zawartych w ankietach monitorujących realizację operacji przekazywanych do LGD przez beneficjentów po uzyskaniu płatności II transzy/płatności końcowej. Dużą pomocą są także zestawienia stanu wniosków regularnie przekazywane przez pracowników instytucji zarządzającej

Procedury naboru wyboru i realizacji projektów nie są w pełni rozumiane przez beneficjentów ze względu na swój zawły, prawny charakter. Pracownicy biura ZPT podczas spotkań doradczych, szkoleń, indywidualnych konsultacji w biurze itp. starannie wyjaśniają potencjalnym wnioskodawcom zapisy procedur i kryteriów.

7. *Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?*

Procedury naboru wyboru i realizacji projektów nie są w pełni rozumiane przez beneficjentów ze względu na swój zawły, prawny charakter. Pracownicy biura ZPT podczas spotkań doradczych,

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

szkoleń, indywidualnych konsultacji w biurze itp. starannie wyjaśniają potencjalnym wnioskodawcom zapisy procedur i kryteriów.

8. *Jaka jest skuteczność działania biura ZPT (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?*

Biuro wykonuje swą działalność na właściwym poziomie. Szkolenia i doradztwo prowadzone jest zgodnie z planem i przynosi oczekiwane skutki. Niemniej ilość pracy związana z naborami i dokumentacją powodują, że na promocję i animację można poświęcić dużo mniej czasu niż dawniej. Działania promocyjno- informacyjne ZPT, w tym prowadzenie strony internetowej, strony na FB, newslettera z ponad 600 odbiorcami, stałego przekazywania informacji w biurze LGD skutkują dotarciem z informacją do osób zainteresowanych z obszaru ZPT. Istotne znaczenie ma również praca przedstawicieli LGD na terenie każdej z gmin obszaru ZPT, co pozwala na zmniejszenie dystansu terytorialnego koniecznego do pokonania w celu cenionego przez wielu potencjalnych wnioskodawców spotkania osobistego z doradcą. Dostępne są także broszury informacyjne: 1. dotycząca głównie wsparcia dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą oraz dla przedsiębiorców oraz 2. dotyczące tematyki rozliczania projektów. W roku 2021 rozesłano 19 newsletterów każdorazowo do ponad 600 odbiorców. Lista odbiorców newslettera sukcesywnie rośnie.

9. *Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach ZPT, by skuteczniej realizowała cele LSR?*

Zwiększyć fundusze, którymi będzie dysponować LGD.

Zmniejszyć ilość dokumentów wytwarzanych w LGD.

Ograniczyć zmiany prawa oraz interpretacji prawa na poszczególnych poziomach działania PROW a w szczególności pomiędzy urzędnikami jednego UM.

Bardziej sprawiedliwie ustalić terminy: obecnie czas dla UM to 6 miesięcy a czas na uzupełnienia dla beneficjenta 7 dni.

W wyniku dyskusji i analizy przygotowanych wcześniej materiałów zebrano wnioski oraz wskazano kierunki na przyszłość rozwoju ZPT i realizacji LSR:

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

1. Większość wskaźników produktu realizowana jest na poziomie zadowalającym. Biorąc pod uwagę poziom zawartych umów o przyznaniu pomocy na dzień 31.12.2021 roku 7 przedsięwzięć zostało już zrealizowanych i zostało rozliczonych poprzez złożenie wniosków o płatność.

Przedsięwzięcia dotyczące premii oraz rozwoju firm a także budowy ścieżek i szlaków, budowy miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu, modernizacji zabytków, modernizacji i doposażenia GOKów wciąż posiadają wolne środki i w tych zakresach będą ogłaszane nabory w I półroczu najbliższego roku.

Natomiast poziom rozliczonych projektów waha się od 33% do 113 % w zależności od przedsięwzięcia. Najmniejszy poziom rozliczonych operacji dotyczy przedsięwzięcia w zakresie modernizacji i doposażenia GOKów i wynosi nieco ponad 33% ze względu na bardzo duże zwiększenie alokacji środków na to przedsięwzięcie na podstawie umowy z UM z 9 listopada 2021r..

Do tej pory nie został złożony żaden wniosek w ramach planowanych projektów współpracy.

W 2021 roku ogłoszono łącznie 6 naborów na operacje realizowane przez Beneficjentów.

Zakłada się, iż wraz z zaplanowanymi na I półroczu 2022 roku naborami pozwoli to zrealizować zakładane w LSR wskaźniki na wymaganym poziomie.

Jednocześnie Beneficjenci, zwłaszcza w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, zarówno premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej jak i rozwoju istniejącej działalności, w dalszym ciągu zgłaszają do Biura LGD swoje uwagi co do zbyt długiego okresu oczekiwania na podpisanie umowy w UMWM.

Podnoszona jest również kwestia zbyt dużej szczegółowości uwag otrzymanych przez Wnioskodawców a związanych głównie z biznes planem stanowiącym załącznik do wopp.

Wnioskodawcy premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej zwracają uwagę, iż niezasadnym obciążeniem jest obowiązek podlegania składkom ZUS w sytuacji gdy osoba prowadząca działalność gospodarczą *jest jednocześnie zatrudniona na umowę o pracę i składki odprowadza za niego pracodawca.*

2. Jakość wniosków jest wysoka o czym świadczy niski wskaźnik odrzucania wniosków na etapie oceny w LGD. Jednakże, istotnym problemem dla osób wypełniających wopp oraz pozostałe dokumenty jest planowanie kosztów i przychodów na najpierw na dzień ich opracowania, następnie na dzień przygotowania uzupełnień do wopp a następnie ich realizacja w trakcie wdrażania

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

operacji. Często, pewne zagadnienia wymagane w biznes planie są przez te osoby niezrozumiałe i/lub błędnie interpretowane.

Rozwijający działalność gospodarczą zwykle korzystają z firm consultingowych i ich wnioski są wysokiej jakości, chociaż niekiedy pisane „pod kryteria”.

Wnioski instytucji JSFP są na wysokim poziomie i dają duże szanse na ich realizację.

Organizacje pozarządowe mają dobre, warte realizacji pomysły, ale liczą w procesie pisania wniosków na doświadczenie i wsparcie merytoryczne urzędów gmin lub LGD.

Z powodu trwającej pandemii drastycznie spadło zainteresowanie doradztwem prowadzonym w biurze LGD. Natomiast wzrosła liczba kontaktów telefonicznych i mailowych. Mogło to spowodować spadek jakości przygotowywanej przez wnioskodawców dokumentacji.

3. W omawianym okresie sprawozdawczym nie wprowadzano zmian w kryteriach oceny i wyboru operacji.

4. Sytuacja społeczna i gospodarcza obszaru.

Wciąż daje się odczuć trwający stan pandemii oraz związane z tym restrykcje i zamrożenie działalności wielu branż w tym gastronomicznej, hotelarskiej, turystycznej i rekreacyjnej. Związane z tym zawieszanie lub zamykanie działalności gospodarczej. Konieczność przedsiębiorców do przebranżowienia się lub poszerzenia działalności gospodarczej ze względu na ograniczenia covidowe w prowadzeniu dotychczasowej działalności. Słabnące zainteresowanie mieszkańców obszaru/producentów tematem przetwórstwa produktów rolnych z przeznaczeniem na sprzedaż. Brak zainteresowania tematem opracowania marki produktów lokalnych. Zróżnicowanie potrzeb między poszczególnymi gminami wynika zarówno z kwestii położenia Gminy, jak również stopnia zamożności poszczególnych Gmin.

5. Wszystkie wybrane projekty przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i zapewniają realizację potrzeb społecznych wyrażanych przez osoby/ grupy osób przygotowujących dokumentację aplikacyjną. Wszystkie czynniki mające wpływ na realizację LSR wymienione w sprawozdaniu za rok 2021 pozostają nadal aktualne tj: „Wprowadzone w skali kraju rozwiązania prawnych takich jak Program 500 + oraz Konstytucja Biznesu z jednej strony zachęcają do

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

tworzenia nowych firm a z drugiej do pozostawiania kobiet w bierności zawodowej. Dodatkowo, zmienia się rynek pracy: przedsiębiorcy mają problem z zatrudnieniem pracowników nawet tych sezonowych, co powoduje zmianę oczekiwań i potrzeb społeczności objętej LSR. Z sezonu na sezon rosną także koszty operacji inwestycyjnych co jest szczególnie uciążliwe dla projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz jst. Problemem staje się także pozyskanie wykonawcy, który zobowiąże się do realizacji prac w określonym terminie. Dlatego pojawia się zagrożenie niedotrzymania terminu, który był punktowany w kryteriach lokalnych. Dodatkowo ogromnym problemem właściwie w każdym wymiarze realizacji LSR jest trwająca cały rok 2021 sytuacja pandemiczna, która sparaliżowała życie społeczno-gospodarcze świata w tym, oczywiście Polski i obszaru działania LGD ZPT. Bardzo dużym zagrożeniem jest rosnąca inflacja i bardzo duży wzrost cen wszystkich usług i produktów. Przekłada się to poziom zamożności mieszkańców obszaru ale też na możliwości finansowe dotyczące realizacji projektów w ramach LSR.

6. System wskaźników nie wymagał wprowadzenia zmian. Realizacja wskaźników analizowana jest na bieżąco na podstawie wewnętrznych zestawień prowadzonych przez LGD oraz danych zawartych w ankietach monitorujących realizację operacji przekazywanych do LGD przez beneficjentów po uzyskaniu płatności II transzy/płatności końcowej. Dużą pomocą są także zestawienia stanu oceny wniosków oraz realizacji operacji regularnie przekazywane przez pracowników UM.

7. Procedury naboru wyboru i realizacji projektów nie są w pełni rozumiane przez beneficjentów ze względu na swój zawiły, prawny charakter. Pracownicy biura ZPT podczas rozmów telefonicznych starannie wyjaśniają potencjalnym wnioskodawcom zapisy procedur i kryteriów. Ze względu na panującą sytuację epidemiczną w kraju liczba konsultacji w biurze spadła.

8. Biuro wykonuje swą działalność na właściwym poziomie. Szkolenia i doradztwo prowadzone jest zgodnie z planem i przynosi oczekiwane skutki. Niemniej ilość pracy związana z naborami i dokumentacją powodują, że na promocję i animację można poświęcić dużo mniej czasu niż dawniej. Dużym ograniczeniem dla prowadzenia działań promocyjno-animacyjnych w terenie jest panująca sytuacja epidemiczna oraz związane z tym zagrożenia i restrykcje. Z tego powodu nie

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

odbyły się takie wydarzenia jak Noc Muzeów czy Mundurowy Dzień Dziecka przy organizacji, których do tej pory brali udział pracownicy LGD.

Działania promocyjno- informacyjne ZPT, w tym prowadzenie strony internetowej, strony na FB, newslettera z blisko 700 odbiorcami, stałego przekazywania informacji telefonicznej oraz e-mailowej skutkują dotarciem z informacją do osób zainteresowanych z obszaru ZPT. Istotne znaczenie ma również praca przedstawicieli LGD na terenie każdej z gmin obszaru ZPT, co pozwala na zmniejszenie dystansu terytorialnego koniecznego do pokonania w celu cenionego przez wielu potencjalnych wnioskodawców spotkania osobistego z doradcą. Dostępne są także broszury informacyjne: 1. dotycząca głównie wsparcia dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą oraz dla przedsiębiorców oraz 2. dotyczące tematyki rozliczania projektów. W roku 2020 rozesłano 13 newsletterów każdorazowo do ponad 600 odbiorców. Lista odbiorców newslettera sukcesywnie rośnie.

9. Zwiększyć fundusze, którymi będzie dysponować LGD. Zmniejszyć ilość dokumentów, które musi przygotowywać biuro LGD.

Ograniczyć zmiany prawa oraz interpretacji prawa na poszczególnych poziomach działania PROW a w szczególności pomiędzy urzędnikami jednego UM.

Bardziej sprawiedliwie ustalić terminy: obecnie czas dla UM to 6 miesięcy a czas dla beneficjenta na uzupełnienia wniosku o przyznanie pomocy 7 dni.

W zakresie pozostałych działań Biura LGD wskazuje się na bardziej zasadne wykonywanie monitoringu, oceny realizacji LSR, doradztwa itp. poprzez indywidualny kontakt z mieszkańcem obszaru niż w ramach badań w systemie elektronicznym, które niestety z powodu panującej sytuacji epidemicznej były ograniczone czy wręcz niemożliwe do zrealizowania w roku 2021.

Rekomenduje się utrzymywanie stałego kontaktu z pracownikami UMWM dokonującymi oceny wniosków oraz z samymi wnioskodawcami w celu zbierania bieżącej informacji o stopniu zaawansowania i terminu zakończenia oceny dokumentacji aplikacyjnej złożonej do UMWM a także bieżącą pomoc i wsparcie w przygotowywaniu wniosków o płatność. Zauważa się, iż bardzo często odpowiednio wczesny kontakt z Beneficjentem pozwala na przygotowanie w terminie wop oraz odpowiedzi na uwagi do wop. Natomiast bieżący kontakt z wnioskodawcami, którzy oczekują na ocenę dokumentacji przez UM pozwala na ocenę czy wszyscy wnioskodawcy nadal są

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

zainteresowani pozyskaniem wsparcia. Zdarza się, że wnioskodawca podejmuje decyzję o rezygnacji natomiast nie informuje o tym LGD oraz UM lub robi to z opóźnieniem.

10. Poruszono także temat wzmocnienia przedsiębiorczości na obszarze LSR w kontekście punktów:

4. *Czy z perspektywy wybieranych projektów realizowane w ramach LSR przedsięwzięcia można nadal uznać za adekwatne względem kluczowych potrzeb społeczności z obszaru ZPT?*

5. *W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru ZPT?*

9. *Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach ZPT, by skuteczniej realizowała cele LSR?*

Zebrani zastanawiali się w jaki sposób LGD mogłoby przyczynić się do poprawy sytuacji dotyczącej przedsiębiorczości na terenie LGD w niesprzyjających warunkach wynikających z wciąż trwającej pandemii oraz rosnącej inflacji i cen.

Pierwszą propozycją było by przekazywać na bieżąco informacje o działaniach pomocowych przygotowywanych przez rząd oraz o wsparciu oferowanym przez różne podmioty.

Drugą propozycją była bieżąca pomoc beneficjentom w formie doradztwa i konsultacji na każdym etapie realizacji i rozliczania operacji.

11. Podczas przeprowadzonego Warsztatu refleksyjnego poruszono także kwestie w zakresie działań skupionych wokół produktów lokalnych, w tym produktów rolnych w kontekście punktów:

4. *Czy z perspektywy wybieranych projektów realizowane w ramach LSR przedsięwzięcia można nadal uznać za adekwatne względem kluczowych potrzeb społeczności z obszaru ZPT?*

5. *W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru ZPT?*

9. *Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach ZPT, by skuteczniej realizowała cele LSR?*

Zebrani rekomendowali w tym zakresie powołanie klastra produktów lokalnych, w tym produktów rolnych w wersji elektronicznej, najlepiej poprzez utworzenie platformy – strony internetowej.

Klaster na miarę możliwości mieszkańców LGD, rozumiany w sposób zbliżony do:

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

„Klaster - (ang. *cluster*) geograficzne skupisko wzajemnie powiązanych przedsiębiorstw, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek usługowych, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji (uniwersytetów, jednostek badawczych, normalizacyjnych i stowarzyszeń branżowych) w poszczególnych dziedzinach, konkurujących lub współpracujących ze sobą. Podmioty tworzące klaster koncentrują się na wzmacnianiu konkurencyjności klastra, poprzez ukierunkowanie rozwoju oraz wzrost specjalizacji kooperujących przedsiębiorstw i instytucji, by osiągnąć korzyści skali i zakresu, podział pracy oraz kreację wyspecjalizowanych czynników produkcji. Dzięki działalności klastrów można sporządzać przewagi konkurencyjne na szczeblu, jakim jest kraj czy też region. (*Drelich-Sokulska B. (2014), s. 23*) Inne nazwy to: grona, dystrykty przemysłowe, lokalne systemy produkcyjne, aglomeracje przedsiębiorstw (...).” *W ślad za: Encyklopedia Zarządzania*

Na obszarze LGD w ramach powyższego klastra zebrani byłiby wytwórcy produktów lokalnych w tym rolnicy.

Celem powstałego klastra byłoby wypromowanie rynków zbytu oraz samych produktów lokalnych, w szczególności rolnych z obszaru Zielonego Pierścienia Tarnowa.

„Rynek zbytu (ang. *outlet*) to szeroko rozumiane miejsce (rzeczywiste lub w świecie wirtualnym) sprzedaży i kupna różnego rodzaju produktów, towarów usług stworzonych przez człowieka dla jego własnego użytku. W tym realnym lub wirtualnym miejscu spotykają się uczestnicy procesu handlowego, zainteresowani dwustronną wymianą, najczęściej towarowo-pieniężną. We współczesnym świecie bardzo ważny jest kontent odbiorców, do których pragnie trafić poprzez wybrany rynek zbytu twórca, wytwórca, przemysł.” *W ślad za: Encyklopedia Zarządzania.*

Wskazane jest, aby podmioty zebrane w klastrze przedstawiały swoje rynki zbytu, sposoby promocji, dzięki czemu rozpowszechnione zostaną one również, jako dobry przykład dla kolejnych podmiotów potencjalnie zainteresowanych przyłączeniem się do klastra produktowego ZPT.

LGD powinno zidentyfikować podmioty lokalne działające w tym obszarze wraz z rynkami zbytu, z których korzystają.

Wprowadzenie rekomendacji w życie poprzez dodanie przedsięwzięcia nie wymaga ponownych analiz LSR, ponieważ odpowiada na wskazane powyżej słabe strony, tym samym realizuje przedstawione w macyry logicznej problemy.

LGD w celu realizacji przedsięwzięcia wykorzysta zidentyfikowane w ramach aktywizacji i projektu współpracy oraz działań własnych LGD zasoby lokalne, jakimi są podmioty związane z

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

produktami lokalnymi, w tym w szczególności rolnymi obszaru. Planuje się podpisanie Porozumienia w sprawie utworzenia klastra. W ramach zbudowanej strony www funkcjonować będzie spis członków klastra, promocja ich produktów, w tym produktów rolnych, przedstawienie i promocja ich rynków zbytu oraz zachęta do przyłączenia się przez kolejne podmioty do zbudowanego i stale rozwijającego się klastra produktowego ZPT. Zidentyfikowane produkty zostaną szeroko wypromowane poprzez realizację projektu współpracy.

W wyniku realizacji nowego przedsięwzięcia we wskazany powyżej sposób LGD wzmocni prawidłowe wdrażanie LSR poprzez zmniejszenie zidentyfikowanego zagrożenia przy jednoczesnym wzmocnieniu słabych stron i problemów ujętych w LSR.

12. Ze względu na kończącą się perspektywę 2014-2022 oraz konieczność przygotowywania się do kolejnej perspektywy finansowej a także biorąc pod uwagę obecny trend eko, który powinien dominować w nowej perspektywie uczestnicy warsztatu zastanawiali się czy i w jaki sposób LGD może jeszcze bardziej zaangażować się w realizację działań proekologicznych. Podkreślono, iż wielkim osiągnięciem Stowarzyszenia jest projekt Ekopartnerzy na rzecz słonecznej energii Małopolski realizowany w partnerstwie z 29 gminami w Małopolsce a więc na obszarze znacznie wykraczającym poza obszar LGD. Projekt ten dotyczy zakupu i montażu instalacji oze: pomp ciepła, paneli solarnych oraz paneli fotowoltaicznych. Niemniej jednak ze względu na szybki wzrost zapotrzebowania lokalnej społeczności na tego typu rozwiązania zastanawiano się co jeszcze można zaproponować mieszkańcom obszaru LGD. W tym kontekście padła propozycja by postarać się opracować projekt w zakresie elektromobilności. Ponieważ rośnie udział środków transportu zasilanych prądem rośnie także zainteresowanie stacjami ładowania takich pojazdów. Dlatego pożądanymi są modelowe stacje ładowania wraz z carportami dostępne na atrakcyjnych warunkach dla mieszkańców LGD.

Rekomendacje zostaną przeanalizowane przez zespół złożony z pracowników biura, zarządu oraz Rady LGD. Realizacja rekomendacji oraz efekty ich wdrożenia będzie elementem oceny w kolejnej ewaluacji wewnętrznej.

W roku 2021, w ramach perspektywy finansowej PROW na lata 2014-2020, przeprowadzono 6 naborów wniosków o przyznanie pomocy w następujących zakresach:

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

- nabór nr 1/2021 w terminie 04-18.01.2021 – w zakresie: promowania obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych objętego strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, zwaną dalej LSR (Przedsięwzięcie 2.2.1 Inicjatywy w zakresie promocji rynków zbytu produktów lokalnych),
- nabór nr 2/2021 w terminie 04-18.01.2021 – w zakresie: promowania obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych objętego strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, zwaną dalej LSR, (Przedsięwzięcie 2.2.2 Inicjatywy w zakresie promocji produktów lokalnych),
- nabór nr 3/2021 w terminie 01-15.02.2021 w zakresie: rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej, (Przedsięwzięcie 3.1.1 Budowa ścieżek i wytyczenie szlaków rowerowych, nordic-walking i szlaków konnych),
- nabór nr 4/2021 w terminie 01-15.02.2021 w zakresie: rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej, (Przedsięwzięcie 3.1.3 Budowa miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu, zagospodarowanie i budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej kąpielisk oraz miejsc rekreacji wodnej),
- nabór nr 5/2021 w terminie 29.04.2021–13.05.2021 w zakresie: rozwoju przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, zwaną dalej LSR, przez: podejmowanie działalności gospodarczej, (Przedsięwzięcie 1.1.1 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej),
- nabór nr 6/2021 w terminie 7-21.05.2021 w zakresie: wzmocnienia kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych, (4.1.1 Wsparcie oferty lokalnych sportowych klubów młodzieżowych i dziecięcych oraz edukacyjnych zajęć pozalekcyjnych).

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

W roku 2021 dokonano następujących zmian w dokumentach związanych z funkcjonowaniem Rady oraz Stowarzyszenia tj.:

✓ **Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 :**

- na podstawie Uchwały nr 3/2021 z dnia 24.06.2021 r. Zarządu ZPT - Aneks nr 14 z dnia 22.06.2021 r. do Umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność nr 00027-6933-UM610027/15 dotyczącej realizacji LSR na lata 2014-2020 dotyczący aktualizacji LSR.
- na podstawie Uchwały nr 4/2021 z dnia 04.08.2021 r. Zarządu ZPT - Aneks nr 15 z dnia 08.11.2021 r. do Umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność nr 00027-6933-UM610027/15 dotyczącej realizacji LSR na lata 2014-2020 dotyczący aktualizacji LSR.

✓ **Procedura oceny i wyboru operacji (operacje indywidualne) (...):**

- 30.08.2021 na podstawie Uchwały nr 10/2021 Zarządu ZPT w sprawie przyjęcia aktualizacji Procedury oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020 realizowanych przez podmioty inne niż LGD (operacje indywidualne).